

Istvánovits Eszter – Kulcsár Valéria

SZKÍTÁK, SZARMATÁK, ALÁNOK – AZ EURÁZSIAI SZTYEPPE IRÁNI NYELVŰ NOMÁDJAI

(nemzetközi interdiszciplináris konferencia Barcelonában)

2007. május 7. és 10. között két neves intézmény – a Barcelonai Autonóm Egyetem Ókor- és Középkortudományi Tanszéke és az Oroszországi Tudományos Akadémia Etnológiai és Antropológiai Intézete (Moszkva) – égisze alatt nagyszabású nemzetközi tanácskozás helyszíne volt a katalán főváros. A szervezők célja az volt, hogy a sztyeppei iráni nomádokkal foglalkozó tudományágak képviselői számot adjanak legújabb eredményeikről, lehetővé téve a nyelvészek, régészek és filológusok számára egy új kutatási stratégia kimunkálását.

Az eurázsiai sztyeppe évszázadokon – ha nem évezredekben – keresztül iráni nyelvű népek uralma alatt állt. Gyökereiket időben visszafelé nyomon követhetjük legalább a bronzkorig, de megalapozott vélemények szerint alighanem a Dnyeper vidékén kereshetjük az iráni népek őshazáját is. Első név szerint ismert sztyeppelakó csoportjuk a kimmerek voltak – a bronzkori kurgánnépek egyenes ági leszármazottai. Nyelvükről azonban olyannyira gyér ismeretekkel rendelkezünk, a rájuk vonatkozó forrásemlítések száma annyira csekély, tárgyi hagyatékuk pedig olymértékben vitatott, hogy kutatásuk komplex összefoglalására még nem érett meg az idő.

Elsősorban Hérodotosz munkái alapján tudjuk, hogy az eurázsiai sztyeppe korábbi iráni népeinek leszármazottai a szkíták, illetve szaka-masszageták (előbbiek a nyugati, európai, az utóbbiak a keleti, ázsiai füves sztyeppe lakói). Miután valamikor a Kr. e. VI. század táján egy másik – a Volga és Dél-Urál-vidéken lakó – törzsük ragadta magához a hatalmat, az uralkodó szkíta csoportokat fokozatosan nyugat, illetve dél felé szorították. Így jött létre a Kr. e. III. századra két „utóállam” – mindkettő Kis-Szkítia néven. Az egyik a Krímbe, a másik Dobrudzsába. Az Uráltól a Dunáig a szarmata törzsek (aorszok, szirákok, roxolánok, jazigok) lettek az urak.

Míg Európában a Római Birodalom, addig Ázsiában Kína építette ki azt a határt, amely a nagyállattartó nomádok számára hosszú ideig áthatolhatatlan akadályt jelentett. Kína határáról indult az a népmozgás, mely elvezetett a konferencia tárgyát képező harmadik iráni népesség, az alánok térhódításáig. Kérdés, hogy valóban bevándorló nagyobb népességgel vagy csupán hatalomátvétellel kell-e számolnunk ebben az esetben. Tény, hogy a Kr. u. I. században egy új nép tűnt fel a Fekete-tenger északi partvidékén: az alánok. Az ő kilétükről és történetükről olvashatunk a

szakirodalomban a legtöbbit. Ugyanakkor az egyetlen olyan szkíta-szarmata nép, amelynek ma is élnek utódai: az oszétek az észak-kaukázusi Oszétiában (Oroszországi Föderáció), illetve a Kaukázus gerincén túl, Dél-Oszétiában (Grúzia). Egy középkori csoportjuk – a jászok – Magyarországon telepedett le (Jászág). Nem véletlen, hogy az előadók közül többen kitértek a szarmata/alán-oszét kapcsolatokra.

Végül nem hagyhatjuk említés nélkül a szkíta-szarmata népek kései „szereplését”, hisz e nélkül aligha lenne érthető, miért épp Barcelona adott helyet egy ilyen konferenciának. A IV–V. században a hunokhoz csatlakozott alánok „bekalandozták” egész Európát. Részt vettek Hispania megszállásában a germán vandálokkal egyetemben, majd ugyancsak velük eljutottak Észak-Afrikáig (Karthágó) is. Nem először vetődtek el csoportjaik Nyugat-Európa területére. Már korábban, a római hadsereg barbarizálódása jegyében Észak-Itáliába, Galliába és legfőként Britanniába telepítették át nagyobb kontingenseiket. Az utóbbi évek – nem alaptalan – felvetése, hogy Arthur királyon és a kerek asztal lovagjain át erősen hatottak az európai középkori lovagi kultúra kialakulására.

Időben visszakanyarodva azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a sztyeppe iráni népei a magyar nép etnogenezisében is nyilvánvalóan fontos szerepet játszottak. Az elmúlt években a kutatás mindinkább jelezte azokat a vonásokat – akár a nyelvben, akár a monda- és mesekincsben, az anyagi kultúrában stb. nyilvánuljanak meg –, amelyek iráni kapcsolatokat mutatnak.

Úgy gondoljuk, hogy a felsoroltakat figyelembe véve, mind fontosabbá válik a hazai kutatás számára is a szkíták, szarmaták és alánok megismerése.

A kissé hosszúra nyúlt bevezető után lássuk dióhéjban, hogy a barcelonai összefoglaló alapján hol áll ma a sztyeppe irániak tanulmányozása!

A szervezők 14 országból több mint félszáz kutatót láttak vendégül. Többségük az Oroszországi Föderációból érkezett. Nem véletlen, hogy népes delegáció vett részt Észak-, illetve Dél-Oszétiából, de érkeztek kutatók Iránból, Kazahsztánból és a tengerentúlról – Ausztráliából, az Egyesült Államokból – is. Magyarországot e beszámoló szerzői képviselték.

Az előadások csaknem felét régészek tartották, kisebb hányadát történészek, nyelvészek és filológusok. Ez az arány nagyjából tükrözi a kutatás valós összetételét. Az „eltolódás” a régészet javára nem véletlen, hiszen a véges számú és viszonylag kis mennyiségű írott forrás és nyelvészeti adat mellett a sztyeppe iráni népek tárgyi hagyatéka hatalmas és igen gazdag, ráadásul folyamatosan bővül.

Az egyes tudományágak képviselői között az átjárók ma még meglehetősen szűkek. Az általunk vizsgált témakör nyelvi és filológiai forrásbázisa rendkívül sokrétű. A görög és a latin mellett a kínai, a grúz, az örmény és még jó néhány más nyelv ismeretére lenne szüksége annak, aki teljes áttekintést kívánna nyújtani az adott témakörrel. Emellett kellene figyelembe vennie a könyvtárnyi régészeti és néprajzi adatot, s nem hagyhatná figyelmen kívül a többi tudományág (hogy csak néhányat

említsünk: numizmatika, archeozoológia, antropológia, genetika, epigráfia stb.) eredményeit sem. Belátható, hogy ez lehetetlen. Szükséges tehát a különböző tudományterületek közötti szoros együttműködés. A konferencia szervezőinek – a katalán A. Alemanynek és az orosz I. Arzsancevának – előadása az együttműködés egy lehetséges megoldását kívánta bemutatni. Már a cím is hangzatos volt: „Alanica Bilingua. A források és a régészet.” Előadásuk a maga nemében példamutató, és a konferencián egyedülálló volt, s egyúttal megadta a konferencia alapfelületét, megmagyarázva a rendezők koncepcióját: a probléma többoldalú megközelítését minden lehetséges társtudomány oldaláról.

Ahogy az a négy nap folyamán is nyilvánvalóan kiderült, jelenleg zömében a régészek tesznek kísérletet arra, hogy az általuk vizsgált időszak történeti áttekintését adják. A konferencia nyitóelőadását is régész – V. Kovalevszkaja, az alán kutatás egyik orosz doyenje – tartotta, aki összefoglalta ismereteinket a korai eurázsiai iráni vándorlásokra vonatkozóan a bronzkortól kezdve az alánok kaukázusi térfoglalásáig.

A régészek saját diszciplínájuk eredményein kívül elsősorban a filológiai adatokat hasznosítják. Példaként hozhatjuk Sz. Szavenko munkáját, aki összevetette az alán lovas temetkezésekből kirajzolódó képet a források információival, és számos ellentmondást talált. Míg a hasonló részletek elemzése csaknem mindenki számára célravezetőnek tűnik, egy-egy korszak vagy terület átfogó történeti képének megfestése bizony gyakran vezet tévútra, ha a nyelvet és a filológiai problémákat nem ismerő régész képzett szakemberrel való együttműködés nélkül vág bele. Ezekre a nehézségekre hívta fel a figyelmet Sz. Perevalov.

Új színfoltként tűnt föl a jelenlévők között egy molekuláris biológus szakember, J. Pstrusińska, aki az egyes indoírani népek genetikai hasonlóságát kutatja. Talán nem véletlen, hogy épp Lengyelországból érkezett, ahol a nemesség a középkortól a szarmaták leszármazottaiként tartotta magát számon. Annyi bizonyos, hogy a „régészeti” genetika még annyira kezdeti stádiumában van, hogy megbízható eredmények – ha egyáltalán lesznek – csak a jövőben várhatók.

Térjünk át a kizárólag régészeti kérdéseket feszegető előadásokra! Talán közsímet, hogy a sztyepei iráni világ egyik legjellegzetesebb művészi/hitvilági leképeződése az ún. „állatstílus”. Eredete, tipológiája, törzsi meghatározása és legfőképpen értelmezése kutatógenerációk tanulmányainak homlokerében állt. Ezúttal térben Kazahsztántól a Kárpátokig, időben a stílus feltűnésétől a hanyatlásáig fogták össze az egyes előadások a téma legfőbb problémáit (M. Pogrebova és †D. Rajevszkij, A. Kantorovics, V. Mordvinceva, K. Lymer).

Több előadás az egy-egy régióban újonnan előkerült leleteket taglalta, így a Kubán-vidéki szkíta kurgánokról beszélt V. Erlih, a kaukázusi szkíták anyagáról A. Mosinszkij, a legújabb kazahsztáni szarmata régészeti emlékekről M. Kuszainova.

L. Jablonszkij a filippovkai új ásatások leleteit mutatta be. Az aranyszarvasairól világhírűvé vált Urál-vidéki szarmata temető egy rendkívül gazdag kurgánját tárta

fel az előadás szerzője, benne – a többi között – teljes felszerelésben eltemetett nehézpáncélos harcos sírjával. A részletes közlés hamarosan angolul olvasható a *Folia Archaeologica*-ban, a Magyar Nemzeti Múzeum folyóiratában.

A magyarországi szarmata kutatás szempontjából kiemelendő J. Zajcev beszámolója a Krím-félsziget késő szkíta kultúrájáról. Még ma is kérdéses, hogy a Kárpát-medencébe bevándorló egyes szarmata csoportok honnan érkeztek a Duna-vidékre. Nem tartjuk kizártnak, hogy e tekintetben figyelembe kell vennünk a Krím késői szkíta anyagi kultúráját (is).

Ugyancsak izgalmas volt a magyarországi szarmata kutató számára Sz. Jacenko tamgákról szóló munkája. A tamgák – ezek a máig sem tisztázott funkciójú jelek – széles körben elterjedtek a sztyeppe népeknél. Ha nem is nagy számban, az alföldi szarmata leleteken is kimutathatók. A sztyeppe kapcsolatok szempontjából ez a tény különösen becses számunkra.

A belső-ázsiai iráni városi civilizációk (Selyemút menti oáziskultúrák) és az ugyancsak iráni nomádok közötti kapcsolatokra több előadó is kitért: F. Kidd a horezmi falfestmények sztyeppe elemeire, N. Cleary a sztyeppe népek hatására Horezm építészetében. A. Karasulus a technológiai innovációk (pl. a kengyel) terjedésének mechanizmusát vizsgálta a sztyeppén. M. Canepa az indo-szkiták és szomszéjaik vizuális kultúrájával foglalkozott.

Végül a sok kelet-európai, ázsiai vonatkozás után halhattunk több, nyugat-európai alán emlékekkel kapcsolatos beszámólót is. Régészeti közhelyeket cáfolt M. Kazanszkij és A. Masztikova prezentációja, amelynek témája az alán divat szerepe a kora népvándorlás kori elit viseletének alakulásában. Minthogy a hunkori arisztokrácia elképesztően gazdag ékszerkészletének létrejöttében a Kárpát-medencének központi szerepe volt, így a kérdés taglalása mindenképpen az egyik, számunkra leglényegesebb előadássá rangsorolta a keleti és nyugati anyagban egyaránt otthonosan mozgó kutatópáros munkáját, melyben – az általános trenddel ellentétben – azt hangsúlyozták, hogy a történészek túlértékelik az alánok szerepét a kora középkori uralkodói réteg divatjának formálódásában. Ezzel csengenek össze J. Pinar megállapításai, aki hat V. századi spanyolországi aranyelet kapcsán mutatta ki, hogy a kor általános divatját tükrözik, s nem határozható meg etnikailag; könnyelműség lenne alánnak, szvébnek vagy vandánnak besorolni őket.

Természetesen a nyugat-európai alán anyag messze nem olyan gazdag, mint a keleti. Ezért is számíthatott különleges érdeklődésre az az előadás, amely arra a kérdésre próbált választ adni, hogy lehet-e a spanyolországi alánok régészetéről beszélni? (J. López Quiroga – R. Catalán).

Számos régészeti előadás foglalkozott a kaukázusi alánok régészetével, ezen belül az alán hatalom központjával Észak-Oszétiában az V. században (T. Gabujev), az Észak-Kaukázus alán régióival a régészeti leletek és az írott források alapján (D. Korobov), az V–IX. századi alán amulettekkel (Z. Carikajeva-Albegova), s végül a

zmejszkajai katakombás temetőben előkerült lovas temetkezésekkel (R. Fidarov).

A Délkelet-Ázsiától az Ibériai-félszigetig ívelő spektrumon a Kárpát-medence két előadásban kapott központi helyet. Saját előadásunk azokat az ismereteket foglalta össze, amelyek a Kárpát-medence legkorábbi szarmata foglalásáról állnak rendelkezésünkre. A régi ellentmondás, amely évtizedek óta zavarja a kutatást, máig fennáll. Az tudniillik, hogy az írott források alapján valamikor a Kr. u. I. századra tehetjük az első szarmata törzs, a jazigok bevándorlását a Duna–Tisza közére. Ugyanakkor a legkorábbi időre keltezhető régészeti anyag jó esetben ennek a századnak a végére, de inkább a II. század elejére datálható. Előadásunkban, amelynek bővített magyar szövege a közelmúltban jelent meg a nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyvében, részletesen bemutatjuk a témára vonatkozó antik forrásokat, elemezzük a legkorábbinak tartott szarmata leletek típusait. Egyik fő megállapításunk, hogy az ún. „aranyhorizont” tárgyainak többségéről nem vagy csak bizonytalanul állapítható meg eredete. Számos nyom ugyanakkor az I–II. századi Krimbe vezet. A konferencia még inkább rávilágított arra, amit a cikk írása közben is éreztünk: a magyarországi kutatásban jelenleg hiányzik az olajozott együttműködés a régészek, nyelvészek és filológusok között. Annak ellenére így van ez, hogy hazánkban ennek lenne tradíciója. Gondoljunk itt Párducz Mihály szarmatás régész és Harmatta János iranista nyelvész harmónikus kooperációjára!

A magyar kutatás szempontjából kiemelkedően fontos volt a konferencia egyetlen numizmatikai beszámolója. Egy fiatal zaragozai kutató – F. López Sánchez – egyes római császárok érméinek felírataiból és hátlapi ábrázolásaiából kiindulva olyan, a Kárpát-medence szempontjából mindenképpen meghatározó jelentőségű történeti kérdésekre igyekezett választ adni, mint például az, hogy a nagy markomann–szarmata háború idején, azaz a Kr. u. II. század utolsó harmadában valóban provinciát akart-e szervezni Marcus Aurelius császár az alföldi szarmaták szállásterületéből. Véleménye szerint az ezt megelőző időszakban, a rómaiak potenciális szövetségesként kezelték a Kárpát-medence iráni nyelvű népességét. Reményeink szerint ez a dolgozat a közeljövőben magyarul is hozzáférhető lesz a nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyvében.

A nyelvészeti előadások reflektorfényében elsősorban a szkíták, a szarmaták és az alánok nyelvének kapcsolatai, ezen belül is az oszéttal kimutatható rokon vonások álltak. Igen kevés olyan közszóval rendelkezünk, mely kiindulópont lehet egy ilyen jellegű vizsgálatban. Nem véletlen, hogy továbbra is központi kérdés az oszét viszonya a szkíta-szarmata-alán nyelvhez. Ezúttal J. Cheung interpretációját hallgathattuk meg. Több előadó Hérodotosz szkíta nyelvre utaló adatait vette ismételtlen górcső alá (J. Dzicojti, T. Salbijeve, E. Pirart). Sz. Kullanda más irányból közelített a kérdéshez, ő az ékírásos források szkítákkal kapcsolatba hozható szavait vizsgálta.

A régészek már korábban igyekeztek a sztyepei iráni világ kontaktusaira rávilágítani az egyes tárgyak, tárgye gyűttesek, jelenségek kölcsönhatása és

előfordulása alapján. A szogd területek kutatása nem nevezhető e tekintetben újdonságnak. Újabb bizonyítékot szolgáltatott azonban ezúttal a nyelvészet: P. Lurje feladatának tekintette a szogd szókészlet iráni nomád (szaka) elemeinek felgyűjtését.

A sztyepei iráni népek saját írásbeliségének léte máig vitatott. Tény, hogy – ha létezett is valamiféle formája – gyakorlatilag teljesen hiányoznak az erre utaló értékelhető emlékek. A közszókhöz viszonyítva valamivel jobban ismerjük a tulajdonneveket, melyek egyfelől az auktoroknál, másfelől az epigráfiai hagyatékban (elsősorban a fekete-tenger-parti görög városokban állított síremlékekről van szó) fellelhetők, ám ezek is rendre a latinhoz vagy göröghöz stb. idomított formában, azaz némileg torzultan maradtak ránk. A tanaiszi feliratokban újabban felbukkant adatokat gyűjtötte csokorba ezúttal A. Ivancsik.

A kaukázusi alánok, illetve oszétek legkorábbi nyelvemlékeiként tartják számon egyfelől a X. századi görög betűs zelencsuki sírfeliratot, másfelől a XII. századi bizánci Iohannes Tzetes művében, a Theogoniában leírt alán nyelvű köszönési formulát. Ezek legújabb értékelését nyújtotta T. Kambolov.

A forráselemzések közül elsősorban Dio Chryszosztomosz munkájára vetült fény. A görög szónok Kr. u. 97 körül látogatott el a Fekete-tenger északi partjának egyik legfontosabb városába, Olbiába. A régészeti kutatásban evidenciának számít – akárcsak a többi észak-pontusi görög városnak is – a fokozatos barbarizálódása. A szkíták, illetve a szarmaták és a görögök szoros „szimbiózisban” éltek e vidéken (ennek egy vonatkozásáról szólt pl. O. Sarov előadása a szarmata arisztokrácia temetkezéséről a Bosporusnál), amit például az epigráfiai anyagban a Kr. u. első századokban egyre szaporodó iráni névanyag már önmagában is jelez. Sajátos ellentmondásra mutatott rá A. Podoszinov, aki szerint a görög utazó nyomát sem lelte barbároknak Olbiában. Ez a tény ráirányítja figyelmünket a régészeti és történeti források között feszülő ellentétekre, valamint arra, hogy a közhelynek számító korábbi megállapítások gyakran komplex módon újravizsgálandók.

A filológusok szerteágazó iranzitikai munkáiból nyújtottak ízelítőt azok a kollégák, akik a kínai (L. Ramírez), az orosz (V. Petruhin), az örmény (M. Bais) források adataiba engedtek bepillantást. Különlegesség Szkítia említése az izlandi szagákban és más skandináv mítoszokban (T. Jackson).

Míg a kutatók zöme a szkíta-szarmata-alán világ szempontjából igyekezett értékelni a különféle forrásokat, addig az Iránból érkezett H. Borjian az Iráni-félföld lakóinak szemszögéből közelített: milyenek láthatták ők északi nomád rokonaikat.

A többi déli „magaskultúrának” ugyancsak sokszínű volt a kapcsolata a sztyepei nomádjaival. A nomád törzsek egyike-másika eljutott területükre. Talán a legjellegzetesebb a parthusok térfoglalása, akiknek nomád gyökereit M. Olbrycht elemezte. Rokon témát választott Ch. Baratin, aki a Hindukustól délre fekvő terület Kr. e. I. századi elitjének iráni eredetét vizsgálta.

A történész résztvevők – nem véletlenül – a hangsúlyt az alánokra helyezték, feltűnésükre Európában (A. Balahlancev) és Dél-Oszétia területén (R. Gaglojev). A hasonló témájú konferenciák örök „slágertémája” az a kérdés, mit is fed az alán népnév, hogyan viszonyul a többi szarmata törzsnévhez (N. Liszenko). Egy késői történeti kérdéskörrel foglalkozott F. Gutnov előadása, aki az észak-kaukázusi feudalizmus kezdetét világította meg.

S nem lett volna teljes egy alanológia tanácskozás, ha nem hangzott volna el néhány olyan előadás, amely az oszét népszokásokat, s a Nart eposzban fellelhető hatalmas hasznos adathalmazt próbálta meg történetileg interpretálni (R. Bzarov, F. Takazov).

A konferenciára egy barcelonai városnézés tette fel a koronát. Ekkor, a Bario Gótico egy hangulatos kocsmájában, némi vörösbor mellett vetődött fel, hogy a tanácskozást rendszeressé kellene tenni. A különböző tudományágak közötti – egyelőre még kialakulatlan, de reményteli – együttműködést erősíteni kell, harmonizálni a régészet és a nyelvészet, a történelemtudomány és a filológia eredményeit. Az ötlet megvalósulását reális közelségbe hozta, hogy az észak-oszét kormány, amely szemmel láthatólag különleges jelentőséget tulajdonított a konferenciának és amelynek vezetője külön levélben üdvözölte a résztvevőket, kezdeményezte a következő tanácskozás megrendezését fővárosában, Vlagyikavkazban.

Úgy gondoljuk, hogy ebben a folyóiratban felesleges lenne a magyar–oszét–jász kapcsolatok, a hazai szarmata kutatás jelentőségét hangsúlyoznunk, hisz ez magától értetődő. Ezek után nem marad más hátra, mint várnunk a barcelonai konferencia kötetének megjelenését, és a vlagyikavkazi összegyűjtetle magas szintű előadással készülnünk abban a reményben, hogy egyszer, a talán nem is olyan távoli jövőben hazánk is helyet adhat egy hasonló jellegű nemzetközi rendezvénynek.

AZ ÉGI TÜKÖR¹

Élt-éldegélt egy ember a feleségével, és egyetlen fiúgyermekükkel. Egyszer azt mondta a fiú a szüleinek:

– Meddig тұrjuk még a nélkülözést? Engedjete el hazulról! Lehet, hogy valahol találok valami munkát, és megszabadítalak benneteket a szegénységtől.

Az anyja és az apja sokáig nem akartak ráállni, hogy elengedjék a fiukat, de ő csak hajtogatta a magáét, és végül felkészítették az útra. Az anyja könnyű és tápláló ételt készített neki, a legény beletette egy tarisznyába, a tarisznyát a vállára vetette, elbúcsúzott a szüleitől, és elindult szerencsét próbálni.

Ki tudja mennyit ment már, amikor elfogyott az ennivalója, amit magával hozott, és a fiút mardosni kezdte az éhség. Kiment az erdőszélre és szembetalálkozott egy farkassal. A legény elhatározta, hogy megöli a farkast, hogy csillapítsa az éhségét.

– Ne ölj meg – mondta a farkas –, inkább vakard meg a hasam az ujjaiddal, én pedig valamikor még segíteni fogok neked! A legény megvakarta a farkas hasát, és továbbment. Látja ám, hogy a földön ül egy sas. A sas megpróbált elrepülni, de nem tudott.

– Agyonütöm ezt a sast, és megeszem – mondta a fiú.

– Ehelyett inkább dobj fel egy ölnyire – felelte a sas –, és valamikor még megiszolgálom neked. A fiú feldobta a sast, az csapdosott néhányat a szárnyával, és elrepült. A fiú pedig továbbment. Megy és látja, hogy egy róka beleesett egy csapdába.

– Lehet, hogy megeszem a rókát? – mondja a fiú. – Meghalok az éhségtől.

– Hol láttak már ilyet, megenni egy rókát? – felelte a róka. Az én húsom nem alkalmas ételnek. Inkább szabadíts ki a csapdából, meglátod én is megiszolgálom neked.

Elengedte a rókát is. Ment, ment és elért a tenger partjára. Látja, hogy a hullámok partra vetettek egy nagy tokhalat.

– No, itt van ez, és én megeszem. – támadt a gondolat a fiúban, odaugrott és megragadta a tokhalat.

– Ne egyél meg engem! – mondta a hal. Bármikor előfordulhat, hogy te kerülsz nehéz helyzetbe, és akkor én meghálálom neked. Jót a jóért.

Megsajnálta a legény a tokhalat, visszadobta a vízbe. Hogy mennyit ment még, senki sem tudja, de nagy nehezen eljutott az aldar szálláshelyéig. Bement a szélső házba, ahol egy ördögös öregasszony lakott.

– Öreganyó, adj nekem szállást! – mondta a fiú.

¹ Az eredeti meséket oszétről oroszra fordította: Tajmuraz Szalamov, Megjelent a Darjal 2006. évi 5. számában